

Vergaderjaar 2023–2024

23 432

De situatie in het Midden-Oosten

Nr. 496

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 oktober 2023

Met deze brief wil ik mede namens de Ministers van Defensie, Justitie en Veiligheid, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, de Kamer schriftelijk informeren over actuele ontwikkelingen in Israël en de Palestijnse Gebieden. In deze brief gaan we tevens in op de diplomatieke contacten die sinds 7 oktober jl. hebben plaatsgevonden, de situatie van de Nederlanders in het gebied, de crisisgereedstelling en de invloed van het conflict in Nederland zelf. De situatie is op alle terreinen in voortdurende ontwikkeling, bij het verzenden van deze brief zal de informatie waarschijnlijk niet meer actueel zijn. Ik vraag uw begrip daarvoor.

Actuele ontwikkelingen

Op 7 oktober vond een grootschalige terroristische aanval plaats door Hamas vanuit Gaza op Israël via lucht, grond en zee. Het aantal slachtoffers blijft oplopen. Op dit moment zijn geen Nederlandse slachtoffers bekend. De grootte en werkwijze van deze aanval duiden op lange en zorgvuldige voorbereiding. De aanval vond plaats 50 jaar na de Jom Kippoer oorlog. Israël werd verrast door de aanval.

Het kabinet leeft mee met de slachtoffers, hun familieleden en zij die op dit moment gegijzeld zijn of in onzekerheid verkeren. Nederland heeft de aanval van Hamas ten sterkste veroordeeld en steun uitgesproken voor Israël en diens recht op zelfverdediging. Hierbij zijn altijd de regels vanuit het internationaal humanitair oorlogsrecht, inclusief proportionaliteit van toepassing. Het kabinet benadrukt dat de geweldsspiraal die door Hamas is ontketend alleen maar onschuldige Israëlische en Palestijnse slachtoffers kent.

Hamas heeft de grensovergangen van Gaza (Erez, Kerem Shalom) ingenomen en is geïnfilteerd in verschillende gemeenten in Israël in de grensgebieden met Gaza. Daarnaast hebben Hamas en de Palestinian Islamic Jihad, Israëlische alsook enkele buitenlandse burgers en militairen

gegijzeld, en houdt hen deels in Israël, en deels in Gaza gevangen. Duizenden raketten werden afgevuurd vanuit Gaza naar Israël. De raketbeschietingen vanuit Gaza houden aan waarbij ook Jeruzalem en Tel Aviv doelwit zijn.

Het Israëlische leger heeft aangekondigd allereerst bezig te zijn de situatie rondom Gaza weer onder controle te brengen, geïnfiltreerde Hamas strijders uit te schakelen en de controle over de grens terug over te nemen. Daarnaast voerde Israël als vergelding in grote aantallen bombardementen uit op doelen in Gaza. Op 8 oktober jl. heeft Israël de staat van oorlog uitgeroepen. Dit betekent dat Israël haar bevolking kan mobiliseren en Israël heeft dan ook reeds reservisten opgeroepen en extra divisies ingezet in de gebieden rondom Gaza.

De kans op verdere escalatie is reëel. Hamas riep ook andere Palestijnse groeperingen op zich aan te sluiten bij de strijd. Spanningen op de Westelijke Jordaanoever tussen Palestijnen, *Israeli Defense Forces (IDF)* en kolonisten lopen verder op. Vele checkpoints zijn gesloten.

Vanuit Zuid-Libanon heeft Hezbollah mortiergranaten afgevuurd op Israël op door Hezbollah betwist gebied. De *United Nations Interim Force in Lebanon* (UNIFIL) blijft de situatie aan de Libanese zuidgrens monitoren en tracht stabiliteit te waarborgen. UNIFIL is in contact met de Israëlische en Libanese autoriteiten. Kans op verdere escalatie door Hezbollah is aannemelijk en zou het conflict mogelijk regionaliseren. Israël heeft vijf infiltranten uit Libanon gedood en voert momenteel vanaf de grond en vanuit de lucht beschietingen uit op doelen in Zuid Libanon. Ook zijn diverse grensdorpen in noord Israël geëvacueerd. Over de directe betrokkenheid van Iran bij de aanval werd zowel door de VS als Israël aangegeven dat hier geen direct bewijs voor was, tegelijkertijd wordt Iran door deze partijen wel als medeplichtig beschouwd door langbestaande steun aan Hamas en Hezbollah. Als bekend pleit Nederland ervoor in de EU dat de Iraanse Revolutionaire Garde op de terrorisme lijst wordt geplaatst.

De humanitaire situatie in Gaza verslechtert aanzienlijk. Het aantal intern ontheemden is inmiddels gestegen tot boven de 123.000. Israël heeft de toevoer van elektriciteit, brandstof en voedsel en water naar Gaza stopgezet en voert bombardementen uit. De Verenigde Naties waarschuwen voor de humanitaire gevolgen daarvan in een reeds zeer slechte humanitaire situatie. Bij een aanhoudende blokkade zou bijvoorbeeld een acute voedselzekerheids crisis kunnen ontstaan, en zouden tekorten aan brandstof en medicijnen ervoor zorgen dat ziekenhuizen hun werk moeten staken. De grensovergang tussen Egypte en Gaza werd geopend voor humanitaire en medische hulp, maar door de gevechtssituatie kunnen veel delen van de Gazastrook niet worden bereikt.

Nederland zal blijven bijdragen aan de Palestijnse bevolking via ontwikkelingshulp. Dit niet doen, zou bijdragen aan de verdere destabilisatie van de situatie, in het bijzonder ook op de Westelijke Jordaanoever. Dit jaar is voor hulp aan de Palestijnen 51 miljoen euro begroot. Met dat geld voeren de VN, maatschappelijke organisaties en bedrijven projecten uit op het gebied van water, voedsel, onderwijs en andere sectoren. Uit die begroting gaat 19 miljoen euro naar UNWRA, de VN organisatie die zich richt op Palestijnse vluchtelingen. Nederland verstrekt geen bilaterale begrotingssteun aan de Palestijnse Autoriteit. Zoals te doen gebruikelijk, wordt vooraf, tijdens en na ieder project uitgebreid gecontroleerd met wie er wordt samengewerkt en of een hulpproject aan het doel beantwoordt. En hoewel onze processen daar dus al op zijn ingericht, heeft de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking gezien de

uitzonderlijke situatie de hele portfolio in de Palestijnse gebieden nogmaals scherp tegen het licht gehouden om zich er van te vergewissen dat er geen geld naar terroristische organisaties zoals Hamas gaat. Als ons naar aanleiding van toekomstige screenings of anderszins nieuwe informatie bereikt die tot een ander oordeel kan leiden, zullen we de Tweede Kamer hier over informeren.

Internationale contacten

Minister-President Rutte heeft op 7 oktober jl. met Premier Netanyahu gesproken. De Minister-President heeft aangegeven dat Nederland de terroristische aanval veroordeelt en het recht van Israël op zelfverdediging ten volle ondersteunt. De Minister-President heeft ook aangegeven dat Nederland samen met veel andere landen krachtig oproept om de gegijzelden vrij te laten.

De Minister van Buitenlandse Zaken sprak op 7 oktober jl. met haar Israëlische collega Cohen. De Minister heeft ook hier aangegeven dat Nederland de terroristische aanval veroordeelt en het recht van Israël op zelfverdediging ten volle ondersteunt. Daarnaast sprak zij ook met de Ministers van Buitenlandse Zaken van Jordanië, Egypte en Saoedi-Arabië. Tijdens de ministeriële bijeenkomst van de EU en de Gulf Cooperation Council (GCC) die op 9 en 10 oktober jl. in Muscat plaatsvond sprak Minister Bruins Slot ook met Oman, Koeweit en Bahrein. In die gesprekken heeft zij de aanval scherp veroordeeld. Zij heeft haar medeleven uitgesproken met alle slachtoffers en nabestaanden. Zij heeft besproken op welke wijze de internationale gemeenschap en de landen in de regio kunnen bijdragen aan de-escalatie en vrijlating van de gegijzelden. De EU, en de individuele lidstaten hebben hun afschuw uitgesproken over de aanval. Op zondag 8 oktober vonden daarnaast besloten consultaties plaats met de Verenigde Naties speciaal gezant voor het Midden-Oosten Vredesproces Tor Wennesland. De EU27 bespraken op 10 oktober de actuele ontwikkelingen.

Situatie van Nederlanders

Naar aanleiding van de ontwikkelingen in Israël en de Palestijnse Gebieden zijn de reisadviezen voor Israël, Palestijnse Gebieden, Libanon en Jordanië afgelopen weekend aangescherpt, met actuele dreigingsinformatie en aanwijzingen. Specifiek reizen naar de grensgebieden bij Gaza, Syrië, Libanon en Egypte worden ontraden. Vervolgens is vandaag het reisadvies van Israël verder aangescherpt. In het reisadvies voor Israël is een groter gebied aan de grens met Libanon rood. De veiligheidssituatie in Israël is onvoorspelbaar en kan snel omslaan. De mogelijkheden om het land te verlaten kunnen elk moment snel worden ingeperkt. Daarnaast worden Nederlanders via het reisadvies geadviseerd om te overwegen of verblijf aldaar strikt noodzakelijk is. De kleurcode van de Westelijke Jordaanoever is van oranje naar rood gegaan, in lijn met Gaza.

Via de BZ-informatieservice en het reisadvies houdt het ministerie de Nederlanders aldaar op de hoogte van de ontwikkelingen en informeert over de mogelijke uitreis mogelijkheden voor Nederlanders ter plaatse. Ook geeft het ministerie op de site nederlandwereldwijd.nl antwoord op veel gestelde vragen. Op rijksoverheid.nl is een liveblog gelanceerd waar ook informatie te vinden is. Deze informatie wordt continu aangevuld op basis van de inkomende vragen bij het contactcentrum en ook gedeeld op sociale media. Nederlanders in Israël en Palestijnse Gebieden kunnen 24 uur per dag, 7 dagen in de week terecht bij het contactcentrum van Nederland Wereldwijd. Verder bereiden we ons actief voor op verschillende scenario's en werken deze uit. Daarbij staat Nederland in nauw

contact met de EU en onze internationale partners om informatie uit te wisselen en over de mogelijkheden om elkaar waar mogelijk te ondersteunen.

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken verzoekt Nederlanders in Israël en de Palestijnse Gebieden zich te registreren bij de BZ-informatieservice. Registratie bij de BZ-informatieservice is echter niet verplicht. Het is daarom niet de verwachting dat dit een compleet beeld geeft van het aantal Nederlanders dat zich op dit moment nog in Israël en Palestijnse Gebieden bevindt.

Het kabinet is daarnaast, zoals aan uw Kamer gemeld, voornemens vandaag een militair transportvliegtuig in te zetten om primair Nederlandse reizigers in Israël en de Palestijnse gebieden met een permanent verblijf in Nederland, die hebben aangegeven het land te willen verlaten, te repatriëren. Dit betreft een eerste vlucht, op basis van een steunverzoek van het Ministerie van Buitenlandse Zaken aan het Ministerie van Defensie. Ook worden de mogelijkheden onderzocht om militaire en civiele vluchten in te zetten in de dagen daarna.

Alle medewerkers, inclusief lokale staf, van de ambassade in Tel Aviv en de vertegenwoordiging in Ramallah zijn naar omstandigheden in orde. Er zijn op dit moment namens Nederland militairen en politiefunctionarissen aanwezig in missies in de regio. Dat geldt voor de Amerikaans geleide missie United States Security Coordinator (USSC), de European Union Police Mission for the Palestinian Territories (EUPOL COPPS), de United Nations Truce Supervision Organisation (UNTSO), en voor UNIFIL. Zij zijn op dit moment in veiligheid.

Crisisgereedstelling

Direct na de eerste berichten over de terroristische aanval van Hamas is er op zaterdag 7 oktober en zondag 8 oktober jl. intensief contact geweest tussen de Minister-President en betrokken Ministers om de situatie in Israël en de gevolgen voor Nederland en Nederlanders bespreken. Op maandag 9 oktober jl. is de Nationale Veiligheidsraad (NVR) bijeengekomen om de situatie in Israël en de Palestijnse Gebieden te bespreken. Daarbij is ook gekeken naar mogelijke scenario's en de vraag hoe Nederland hierop voorbereid is. Ook is gesproken over de impact van de situatie in Israël binnen Nederland.

Na het uitbreken van de recente gewelddadigheden is daarnaast de Buitenlandse Zaken – en Defensie departementale crisisstructuur direct opgeschaald. Sindsdien vinden dagelijks crisisberaden plaats bij Buitenlandse Zaken, met deelname van andere relevante departementen zoals Defensie en Justitie en Veiligheid. In het licht van de nieuwe ontwikkelingen worden voorbereidingen getroffen en vindt actieve afstemming plaats met internationale partners, waarbij rekening wordt gehouden met diverse scenario's. In het crisisberaad wordt onder andere stilgestaan bij de veiligheid van Nederlanders ter plaatse en van de medewerkers en hun families van de beide posten zelf. Ook verkent het crisisberaad de handelingsperspectieven van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en het Ministerie van Defensie voor scenario's waarin het conflict op korte termijn verder zou escaleren. Met de posten in Tel Aviv en in Ramallah is ook dit jaar geïnvesteerd in het actualiseren en oefenen van de crisisplannen van de post.

Binnenlandse dimensie

De verschrikkingen in Israël hebben ook de Nederlandse samenleving geschokt. Deze gebeurtenissen raken een groot aantal gemeenschappen in Nederland. Het kabinet staat daarom in nauw contact met diverse gemeenschappen, gemeenten en jeugdprofessionals over de ontwikkelingen. Ook om daar waar nodig advies te geven om onderlinge dialogen en verbinding te versterken tussen gemeenschappen en mogelijke spanningen en polarisatie te voorkomen. Zeker als het conflict langer aanhoudt, is het van belang om hier in Nederland samen met de mensen die hierdoor het meest geraakt worden in gesprek te blijven. Het kabinet spreekt ook zijn waardering uit voor de lokale initiatieven die we op dit vlak al zien ontstaan. Zo sluit de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid bijvoorbeeld woensdagavond aan bij een bijeenkomst tussen vertegenwoordigers uit de joodse en moslimgemeenschappen. Samen gaan zij in gesprek over de onderlinge verbondenheid en solidariteit.

De gebeurtenissen treffen in het bijzonder de Joodse gemeenschap in Nederland. In het verleden is gebleken dat antisemitisme in Nederland toeneemt wanneer het Israëlisch-Palestijns conflict oplaait. Nederland is extra alert op de bescherming van de Joodse gemeenschap en staat hiermee in nauw contact. Op 9 oktober sprak de Minister-President samen met de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB) met verschillende vertegenwoordigers van Joodse organisaties.

Vanuit de Nederlandse gastlandverantwoordelijkheid wordt de veiligheid van zowel de Israëlische als de Palestijnse missies, de ambassadeurs en hun residenties nauwlettend in de gaten gehouden. Met de betrokken ambassadeurs is goed contact, hen is verzocht nieuwe ontwikkelingen of zorgen terstond te melden. Waar nodig worden aanvullende veiligheidsmaatregelen getroffen.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H.G.J. Bruins Slot